

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jord-
bruksvetenskap

Matlandet eller ”pratlandet” – mer än både mat och prat

- En kulturanalys av regeringens vision om Sverige – det nya matlandet

The Culinary nation or ”the chatty nation”

- A cultural analysis of the government’s vision of Sweden – the new culinary nation

Elvira Forsström

Matlandet eller ”pratlandet” – mer än både mat och prat

- En kulturanalys av regeringens vision om Sverige – det nya matlandet

The Culinary nation or ”the chatty nation”

- A cultural analysis of the government’s vision of Sweden – the new culinary nation

Elvira Forsström

Handledare: Kjell Hansen, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land,
avdelningen för landsbygdsutveckling

Examinator: Yvonne Gunnarsdotter, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land,
avdelningen för landsbygdsutveckling

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå, G2F

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0523

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2014

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Matlandet Sverige, smak, tolkningsföreträdare, kulturellt kapital, hälsa, natur och kultur

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Denna kandidatuppsats i landsbygdsutveckling handlar om regeringens vision om *Sverige – det nya matlandet*. Med utgångspunkt i måldokumentet *På god väg. Måldokument för Matlandet mot år 2020* har en analys av textens innehåll gjorts. Syftet har varit att undersöka hur beskrivningen av Matlandet Sverige kan ses som ett uttryck för rådande diskurser och kulturella värderingar. Hur är texten ett uttryck för rådande politik? Hur kan textens innehåll sättas in i ett större sammanhang? Fokus har legat på att klargöra hur rådande diskurser i samhället påverkar hur verkligheten framställs, vilket har gjorts genom en diskursanalys. I fokus finns även en beskrivning av hur kulturella föreställningar utgör en sorts underförstådd grund för dokumentet. Denna kompletterar diskursanalysens beskrivning av hur samhällsrelaterade fenomen görs meningsfulla genom textens formuleringar. Resultatet av analysen har visat på delar av en politisk diskurs som vid måldokumentets tillkomst har påverkat dess innehåll och vid läsningen även dess innebörd. I regeringens strävan att skapa en gemenskap inom visionen önskar de befästa gemensamma uppfattningar, vilket får konsekvensen att övriga uppfattningar i vissa fall negligeras.

Nyckelord: Matlandet Sverige, smak, tolkningsföreträde, kulturellt kapital, hälsa, natur och kultur

Abstract

This bachelor thesis in rural development compasses the Swedish government's vision about *Sweden – the new culinary nation*. Based on the document *On right track. Target document for Sweden – the new culinary nation to 2020** (my transl.), an analysis of its textual content has been made. The goal has been to describe how the target document *Sweden – the new culinary nation* can be seen as an expression of prevailing discourses and cultural values. How is the text an expression of prevailing politics? How can its content be put in a bigger context? Focus has been on clarifying how prevailing discourses in society affects how reality is portrayed, which has been made by a discourse analysis. A description on how cultural beliefs constitute a sort of tacit foundation for the document has also been performed, which complements a description of how social phenomena are made meaningful by formulations in the text. The result of the analysis has shown that part of a political discourse has affected the content of the target document and, when reading also its meaning. The government's effort to create solidarity within the vision comes to expression when they try to cement common perceptions, which has the consequence that other perceptions may be neglected.

*Original title: *På god väg. Måldokument för Matlandet mot år 2020*.

Key words: Sweden – the new culinary nation, taste, interpretative prerogative, cultural capital, health, nature and culture

Innehåll

1	Inledning	7
1.1	Syfte och frågeställningar	8
1.2	Teori och metod	9
1.3	Material	12
1.4	Validitet och reliabilitet	12
2	Om dokumentet: <i>På god väg. Måldokument för Matlandet mot år 2020</i>	13
2.1	Disposition och innehåll	13
2.2	Centrala begrepp	14
3	Analys och resultat	16
3.1	Genre, stil och syfte	16
	Eskil Erlandssons inledning	16
	Departementets fortsättning	17
3.2	Politisk representativitet	20
	Gemenskap och mobiliserande av stöd	20
	Strider om tolkningsföreträdare	22
	Hjältar och skurkar	24
	En nyliberal ideologi	27
3.3	Kulturella teman	28
	Natur och kultur <i>eller</i> Från jord till bord	28
	Den goda smaken	32
	Hälsa och ohälsa	37
4	Slutord	42
	Referenser	44
	Måldokumentet	45
	Elektroniska källor	45

1 Inledning

”Sverige ska vara Europas bästa matland år 2020 och 20 000 nya jobb ska skapas!”. Så lanserades regeringens vision om *Sverige – det nya matlandet*¹ år 2008. Sedan dess har mycket hänt, och inte hänt. En halvtidsutvärdering lämnades i november 2013 till landsbygdsministern med en granskning av målen. Som en uppföljning på den publicerades ett måldokument av Regeringskansliet i vilket det redogörs för hur den resterande programperioden kommer att se ut. Dokumentet är en beskrivning av Sveriges styrkor som matland, men med en politisk prägel då landsbygdsdepartementet och regeringen är dokumentets avsändare. Avsändarna får genom dokumentet chansen att uttrycka vad Sverige som matland egentligen innebär.

Projektet omsätter nära 200 miljoner kronor årligen² och anger en tydlig ny policy för hur regeringen vill betrakta svensk livsmedelsproduktion. Detta gör det till ett angeläget ämne att undersöka. En sökning på Google ger 83 000 träffar på ”Sverige – det nya matlandet”. Satsningen intresserar tydligen många. Visionen handlar om att sätta Sverige på den kulinariska kartan. Men vad innebär detta och hur kommer vi dit? Vilka är målen och hur görs de värdefulla? Vad berättar Matlandet om samhället vi lever i?

¹ Hädanefter även kallat Matlandet eller Matlandet Sverige

² Sammanlagt satsades 1,142 miljarder mellan åren 2007-2012.
<http://www.government.se/sb/d/17194>

Bakom begrepp som småskalighet, god mat, hållbar utveckling och god hälsa finns betydligt bredare innebörder än vad orden själva ger intryck av. Genom att undersöka ordens politiska och diskursiva innebörder vill jag ge en tydligare bild av vad *Matlandet Sverige* egentligen står för.

Min personliga ingång till ämnet är ett intresse för en hållbar matproduktion i hela Sverige, men även för andra aktiviteter, exempelvis turism. Att bejaka kvalitet och i kombination med det inta en positiv inställning till att möta den förändring som är följden av en globaliserad värld ser jag som en spännande tanke, men även ett måste. Den svenska matproduktionen betyder mycket för landets ekonomi, men är särskilt påtaglig för landsbygden. Genom en livskraftig primärproduktion kan boende på landsbygden få tillgång till jordbrukets tjänster, vilket möjliggör att leva där. Sverige befinner sig också långt fram inom miljö- och djuromsorg i relation till andra länder och det är kvaliteter som jag anser är värda att slå vakt om. Regeringens vision om *Matlandet Sverige* kan därför ses som en välkommen satsning. Däremot är den ständiga frågan, inte minst inom det politiska fältet, huruvida regeringens tillvägagångssätt är det rätta eller inte. Att satsa pengar på området kan betraktas som bra, men frågan är om pengarna hade kunnat spenderas på ett ännu effektivare sätt? En granskning av vad *Matlandet* egentligen står för kan hjälpa till att kunna ta ställning i den frågan.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur beskrivningen av *Matlandet Sverige* kan ses som ett uttryck för rådande diskurser, att urskilja särskilda värden som behandlas som naturliga eller eftersträvansvärda samt hur dokumentet fungerar som en mobiliserande text för visionen.

För att uppnå syftet har jag fokuserat på följande frågeställningar:

- *Hur märks måldokumentets politiska bakgrund i texten?*
- *Vilka centrala begrepp går att urskilja i måldokumentet?*
- *Vilka kulturella teman går att urskilja i måldokumentet?*

1.2 Teori och metod

Min analys har ambitionen att kunna påvisa och diskutera de kulturella föreställningar som ligger bakom och som möjliggör för *Sverige – det nya matlandet* att uttrycka sig som det gör. Ett viktigt analytiskt mål har därmed varit att undersöka hur dokumentet skapar och återskapar mening och innebörder. Det handlar i det avseendet om att undersöka hur allmänna kulturella föreställningar, genom att preciseras i dokumentet, skapar specifika kulturella värden kring presentationen av projektet (jfr Ehn & Löfgren 2001). Ett sådant kulturanalytiskt sätt att närma sig problematiken har inneburit att jag sökt efter *centrala teman (begrepp)*, vilka berättar om hur världen organiseras i bestämda kategorier och tankebanor med grundläggande värderingar och förhållningssätt (2001:28). Kulturanalytiska verktyg som jag har hämtat inspiration från är främst perspektivering; att göra sig främmande och kontrastering; att undersöka vad något inte betyder (Ehn & Löfgren 2001:153ff). Att betrakta begrepp som *symboler* har visat sig värdefullt i min studie, vilket är en av innebörderna med perspektivering. Kulturanalysens tolkningsfrihet har ibland utsatts för kritik (Ehn & Löfgren 2001:167) men har för mig inneburit en strävan efter att fokusera på det som jag tolkar som centralt, vilket däremot inte

nödvändigtvis är den tolkning som dokumentets författare skulle ha gjort. Därför har det varit viktigt att i texten påvisa giltigheten i mina resonemang och att underbygga dem väl (Ehn & Löfgren 2001).

Kulturanalysen har framför allt hjälpt mig genom att frigöra en kreativ kraft i analysen men för att fördjupa den har jag kompletterat med några andra idéströmningar. För att fördjupa den politiska innebörden i de kulturella föreställningar jag sett, har jag knutit an till den diskussion som finns kring bland annat *kulturellt kapital* (Broady & Palme 1986). Kultursociologen Pierre Bourdieu för en diskussion om tre olika typer av kapital som människor kan inneha: ekonomiskt, socialt och kulturellt (Carle 2007). Det kulturella kapitalet innefattar dels vad som normalt associeras med kultur; konst, musik och litteratur, men även förhållningssätt och bildning. Ett uttryck för kulturellt kapital är känslan för god *smak*, att ”rätt” kunna bedöma artefaktens och företeelsers kulturella värde. Studiet av vad som ses som *god smak* i texten ger kunskap om kulturella föreställningar. Grupper som delar det kulturella kapitalet sägs ingå i samma *fält*. Eftersom det kulturella kapitalet inom respektive fält reproduceras inom dem så reproduceras de sociala positionerna således enbart inom fältet (Broady & Palme 1986). Kulturens betydelse i dokumentet är intressant eftersom dess status innebär obalans i maktrelationen mellan de som besitter ett stort kulturellt kapital och de som inte gör det.

Den politiska diskursen kommer till uttryck genom de uttryck som dokumentet använder. De sammanhang som budskapen sätts i och skapar är exempel på hur *tolkningsföreträde* uppstår. Tolkningsföreträde uppstår inom fälten där man gör sina egna former för realisering gällande (Broady & Palme 1986:244). Syftet med att försöka skaffa sig ett tolkningsföreträde är att det ger makt att definiera hur verkligheten är beskaffad. Eftersom varje fält har sin egen särskilda logik innebär detta att vad som anses vara

kunskap inom varje fält skiljer sig åt emellan dem. I det dokument jag analyserar står striden kring hur god mat och bra matproduktion ska definieras.

För att komma närmre hur dokumentet producerar den bild det vill förmedla har jag med inspiration av kritisk diskursanalys (Fairclough 2010) fokuserat på dess textliga uttryck. Analysen har därmed tagit sin utgångspunkt i *lingvistiken*, som för mig har inneburit en studie av metaforer, meningsbyggnad och ordval (Bergström & Boréus 2005). Utgångspunkten är att språket aldrig kan återge verkligheten utan snarare är en bidragande faktor till skapandet av den. Diskursen inom Matlandet råder parallellt med andra, som ofta är stridande, och är ett uttryck för en debatt vilket diskursanalysen lämpar sig väl för (ibid).

Texter skapar ofta mening genom att mer eller mindre explicit referera till andra texter. Genom en sådan *interdiskursivitet*, samspelar diskurser, genrer och stil i en text för att skapa en så övertygande förståelse för textens perspektiv som möjligt. Den kritiska diskursanalysen lämpar sig väl för min studie eftersom kritiken är ett uttryck för särskilda föreställningar om vad som utgör det *goda samhället* (Fairclough 2010). I dokumentet används dessa föreställningar som maktmedel för att uttrycka en politisk uppfattning, vilket jag har valt att diskutera under benämningen politisk representativitet (Ehn & Löfgren 2001).

Inom diskursanalysen är teori och metod sammanlänkade eftersom man måste acceptera de premisser vilka analysen bygger på. I min studie innebär detta en kritisk inställning till självklar kunskap, till språkets roll i verklighetsskapandet (Burr 1995:2ff), samt förståelse för intertextualiteten (Fairclough 2010). Insikten om att kunskap är kulturellt präglad gör det intressant att även arbeta kulturanalytiskt (Burr 1995:2ff). Användandet av både ett diskursanalytiskt och kulturanalytiskt arbetssätt har möjliggjort en

bredare förståelse för dokumentet vilket har passat mitt syfte väl (Phillips & Winther Jørgensen 2000).

1.3 Material

Dokumentet som jag har använt för analys i min uppsats är ett informationsmaterial utgivet av Regeringskansliet genom Landsbyggsdepartementet i november 2013. Titeln är *På god väg. Måldokument för Matlandet mot år 2020* och det finns tillgängligt på regeringens hemsida³. Dokumentet är 18 sidor långt och ett policydokument i vilket det redogörs för tillvägagångssättet för den resterande tiden av programperioden. För att få en bredare förståelse för hur dokumentets innehåll eventuellt är präglad av dess särskilda framställning har jag kompletterat måldokumentet med andra skrifter om Matlandet, där artiklar, debattinlägg och hemsidor har visat sig användbara. Dessa redogör jag för allt eftersom i uppsatsen.

1.4 Validitet och reliabilitet

Valet att använda regeringens dokument *På god väg. Måldokument för Matlandet mot år 2020* passar mitt arbete väl eftersom det innehåller god information för att kunna besvara de frågor jag har ställt för att uppnå mitt syfte. Då regeringen är avsändare av dokumentet är det också deras officiella uppfattning som uttrycks, vilket är vad jag vill åt. Jag har inte utelämnat någon del av dokumentet vilket bidrar till en mer giltig tolkning av materialet. Dock är det mina personliga urval av centrala och kulturella teman som uppsatsen behandlar, även om jag försökt att fokusera på just det som är allra mest centralt i dokumentet.

³ <http://www.regeringen.se/sb/d/17587/a/228808>

2 Om dokumentet: *På god väg.* *Måldokument för Matlandet mot år 2020*

2.1 Disposition och innehåll

Dokumentets första kapitel heter ”Välkomna till Matlandet!” och utgörs av en inledning signerad landsbygdsminister tillika centerpartist Eskil Erlandsson. I den redogör han för sin personliga bild av Matlandetsatsningen. Kapitlet följs av avsnittet ”Vi är på god väg” som sammanfattar vad som har hänt inom Matlandet hittills, vad som utgör grunden i det och vilka som är utmaningarna framöver. Översynen av Sverige – det nya matlandet⁴ nämns och även globala utmaningar. Vidare följer ett kapitel med rubriken ”Hållbarhet och hälsa – styrkor i Matlandet”, där det redogörs närmre för hur dessa hänger ihop med matproduktionen. Under detta kapitel finns två textutor med rubrikerna ”Sverige har det som krävs” och ”Mycket har hänt sedan 2008”. I dessa redovisas i punktform Sveriges styrkor som matland respektive exempel på genomförda projekt. ”Matlandets värdekedja” redovisas vilken beskriver hur värden länkas samman i Matlandet inom dess fokusområden. Följande kapitel, ”Ny målstruktur för Matlandet”, innehåller en beskrivning av de tre övergripande

⁴ <http://www.regeringen.se/sb/d/17194>

inriktningar som ska utgöra den centrala delen i arbetet mot visionen. Inriktningarna är: Hållbar tillväxt, Forskning och innovation samt Kvalitet och kompetens. Nästa kapitel heter ”Matlandets sex fokusområden” och redogör för dessa: Primärproduktion, Offentlig mat, Förädlad mat, Handel, Restaurang och Matturism. För varje fokusområde listas de specifika mål som hör till varje område och hur regeringen ska arbeta för att nå dem. Till varje område hör en kolumn med titeln ”FAKTA” i vilken det redogörs för målrelaterade siffror och fakta. Avslutande i dokumentet är ”Aktörer i Matlandet” där det med hjälp av en skiss porträtteras hur olika aktörer i Matlandet relaterar till varandra.

2.2 Centrala begrepp

Centrala begrepp är begrepp som återkommer ofta eller genomsyrar hela dokumentet, alltså ord vilket står i fokus vid den kritiska diskursanalysen (Fairclough 2010). Nedan redogör jag för ett antal centrala begrepp vilka genom deras flitiga återkommande och framhållande framstår som särdeles viktiga inom Matlandet.

God mat. Erlandsson påtalar att de inom Matlandet behöver bli tydligare med vad som är det goda i Matlandet och berättar att god mat förutom smaken även innefattar gott samvete och god hälsa.

Hållbar utveckling. Sägs vara en utgångspunkt för hela satsningen både nu och i framtiden. Hållbarhet framhålls som en styrka i Matlandet och Sverige sägs ha ”en framskjuten position jämfört med många andra...” (s.5)⁵. Produktionen inom alla områden och framför allt inom primärproduktionen ska ske på ett hållbart sätt. En anledning till att hållbar utveckling behövs är enligt Erlandsson av respekt för kommande generationer.

⁵ Observera: vid enbart sidhänvisning refererar jag konsekvent till maldokumentet i resten av uppsatsen.

Hälsa. Matens effekter på både den fysiska och psykiska hälsan tas upp som en anledning till att Matlandet Sverige är så viktigt. Det sägs att ”Sverige förknippas ofta med hälsa i internationella sammanhang” (s.6) och ”Den svenska maten upplevs som trendig och hälsosam...” (s.15). *Folkhälsan* tycks utgöra fokus inom debatten om hälsa och regeringens arbete för att förbättra den sägs vara en betydelsefull del av arbetet inom Matlandet.

Globala utmaningar. Kopplingen mellan matproduktion och globala miljöproblem tas upp som en anledning till behovet av en förändring. Ekonomisk tillväxt sägs utgöra en lösning på många utmaningar som världens landsbygder möter idag. Sverige påverkas också mycket av de globala utmaningarna och vårt ansvar för att hantera dem poängteras.

Entreprenörer. De sägs utgöra grunden i matlandet eftersom Matlandet byggs underifrån av dessa. Fokus ligger på regelförenkling och valfrihet för entreprenörerna.

3 Analys och resultat

3.1 Genre, stil och syfte

Eskil Erlandssons inledning

”Välkomna till Matlandet! När jag satte igång satsningen på Sverige – det nya matlandet, 2008, kunde jag inte ens i min vildaste fantasi drömma om vilken respons visionen skulle få.” (s.3)

Så börjar Erlandsson sin inledande sida i dokumentet. Erlandssons inledande meningar skapar en positiv bild av satsningen eftersom de inger känslan av att projektet är en succé som har lyckats bättre än någon hade vågat hoppas. Användandet av personliga pronomen skapar en bild av att det var Erlandsson själv som startade denna satsning. Idén framstår som sprungen ur hans högst personliga tankar och idéer, inte ur Centerpartiets eller regeringens. Läsaren blir därigenom varse om Erlandssons innersta förhoppningar. Att dela med sig innebär att göra sig sårbar och han framställs som utlämnad inför läsaren. Det infinner sig en känsla av intimitet vilket utgör grunden för det förtroende som därigenom stärks mellan läsaren och Erlandsson. Detta förtroende bidrar till läsarens tro på vad Erlandsson säger och på hans värderingar i egenskap av landsbygdsminister anses han, inom det *fält* som inkluderar Matlandets aktörer, legitim att skänkas ett förtroende. Erlandsson avslutar sedan sin text med meningen

”Jag hoppas att du vill följa med mig på resan mot 2020!”. Användandet av ”jag” och ”du” skapar ett personligt tilltal vilket får karaktären på texten att likna ett samtal mellan landsbygdsministern och läsaren. Men en text i pappersformat kan inte besvaras i realtid av läsaren varför stilen egentligen är en monolog. Att Erlandsson ändå talar till läsaren med dessa personliga tilltal är ett uttryck för en vilja från landsbygdsministerns sida att läsaren ska känna sig inkluderad i samtalet.

Den välkomnande ton som finns i att läsaren blir personligt tillfrågad (*sedd*) och ombedd av landsbygdsministern att följa med på den fortsatta resan är ett sätt att befästa ett ”vi” som i det här fallet utgör läsaren och Erlandsson. Detta skapande av ett ”vi” är ett exempel på en diskursiv gruppbildning. När Erlandsson befäster ett ”vi” så utesluts resterande möjliga kategoriseringar och han ignorerar de skillnader som existerar inom ’gruppen’ (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Erlandsson talar om ”vi” även i andra sammanhang, men där är ”vi” inte längre läsaren och Erlandsson. Han talar om ”vardagsmaten vi alla äter en vanlig tisdagskväll” och befäster därigenom ett ”vi” med hela befolkningen genom något de flesta kan relatera till. När han talar om arbetet med Matlandet benämner han däremot ”vi” som han och hans kollegor, detta i kombination med positiva adjektiv som bra, fokuserat och spetsigt. Erlandsson tycks härigenom vilja befästa ett förtroende för dem som arbetar med Matlandet. Förutom diskursen som innefattar att Matlandet är något bra så kopplas den också till de stilgrepp som Erlandsson använder och genren policydokument, varför detta är ett exempel på interdiskursivitet (Fairclough 2010).

Departementets fortsättning

Resterande text i dokumentet är en berättelse om vad som har skett inom Matlandet sedan starten. Med rubriken ”Vi är på god väg”, som följer på Erlandssons inledning, framstår det som att Matlandet är ett lyckat projekt

hittills och att det har kommit en bra bit på väg. Fler småskaliga slakterier har startats och fler turister reser numera till Sverige för den goda matens skull. Hållbarhet och hälsa lyfts fram som styrkor i Matlandet och utgör ett eget avsnitt i dokumentet. Dessa positiva exempel skapar känslan av att Matlandet är någonting riktigt stort. Textens följande kapitel ”Ny målstruktur för Matlandet” skapar en seriös och ansvarstagande bild eftersom det indikerar att man har lärt av eventuella misstag och tagit ansvar för att förbättra det kommande arbetet. Valet av formuleringar som att Erlandsson och hans medarbetare har ”tagit till oss och analyserat den översyn som genomförts...” (s.3) utgör en del av lingvistikens som är så viktig i en diskursanalys.

Den senare halvan av dokumentet framstår som mer saklig än den tidigare, kanske på grund av dess rubrik med ordet ”fokus”. Det faktum att det finns fokusområden skapar en känsla av kontroll och ordning och reda. Men framför allt det nya inslaget av ’faktarutor’ vilka är kopplade till varje fokusområde, inger en seriös bild.

Språket i dokumentet är lätt att ta till sig tack vare dess folkliga uttryck. Istället för att använda ett formellt språk med svåra ord väljer de att använda ett mer vardagligt språk, vilket är lättare för läsaren att relatera till. Att använda ordet ”bönder” istället för ”lantbrukare” är ett exempel på det. Men det finns också inslag i texten av ett mer byråkratiskt språk vilket bidrar till att dokumentet upplevs som mer seriöst. Exempelvis inom målriktningen Forskning och innovation står att ”[r]egeringen har antagit en nationell innovationsstrategi som pekar ut riktningen för ett stärkt svenskt innovationsklimat fram till 2020.” (s.9) Detta pendlande mellan valet av ord speglar regeringens vilja att uppfattas på två sätt i sin subjektposition i förhållande till läsaren (Laclau & Mouffe 1985). Dels söker regeringen en seriös position, eftersom det är en nödvändighet i deras läge. Men i ett

försök att *gå hem* bättre bland *folket* måste de också anspela på dess mer avslappnade form. Genom ett mer vardagligt språk betonas regeringens förankring bland folket.

Eftersom dokumentet finns på regeringens hemsida är det öppet för allmänheten att ta del av. Men troligtvis är målgruppen de människor som sedan tidigare känner till visionen. Det är dessa som söker sig till regeringens hemsida för information. Med denna målgrupp i sikte tycks ett syfte vara att nå ut med en positiv bild av Matlandet till berörda parter, alltså människor och andra aktörer som är involverade i Matlandet. För att erhålla stöd för visionen måste regeringen visa att Sverige har förutsättningar att bli Europas främsta matland. Detta gör de bland annat i textrutan ”Sverige har det som krävs” där de räknar upp de styrkor Sverige har som matland: storlagen natur, duktiga bönder, god djuromsorg och nyfikenhet på det okända, med flera (s.5). Att lyfta de positiva aspekterna av Matlandet är också ett sätt från regeringens håll att försvara den satsning som har kostat så mycket pengar (1,142 miljarder åren 2007-2012⁶). En statlig satsning som är finansierad med skattepengar gör att människor vill se resultat, varför dessa redovisas i dokumentet. Svagheter och kritik utelämnas däremot varför ett ytterligare syfte kan antas vara att tysta ner de frågor som ofta kommer upp i kritiken mot Matlandet.

En del av kritiken handlar om att Matlandet endast är innehållslöst prat⁷ och att måluppfyllelsen är alldeles för låg⁸. Men i dokumentet lyfter regeringen istället upp graden av måluppfyllelse som god och inte som undermålig. Erlandsson hävdar att ”Vi är på god väg” (s.3) medan kritiker hävdar motsatsen. Samtidigt betyder ”vi är på god väg” att Matlandet har kommit en bra bit på väg men inte säger sig vara framme än, vilket är ett erkännande

⁶ <http://www.regeringen.se/sb/d/17194>

⁷ <http://www.dn.se/ekonomi/miljardsatsning-pa-mat-far-fran-kritik/>

⁸ <http://www.dn.se/ledare/signerat/det-kravs-mer-an-bara-prat/>

av kritiken men även en ursäkt för att alla mål ännu inte är uppfyllda. Denna kamp mellan tolkningarna av att Matlandets verklighet är något bra respektive dåligt är ett exempel på hur olika diskurser är stridande med varandra, vilket enligt Börjesson & Palmblad (2007:13) utgör bestämda sätt att tala om och förstå världen.

3.2 Politisk representativitet

Gemenskap och mobiliserande av stöd

Erlandsson hävdar att "[s]edan 2008 har Sverige flyttat fram positionerna på den kulinariska kartan." (s.3) Uttrycket *den kulinariska kartan* är diffust eftersom det inte utgör någon verklig karta, det är svårt att mäta vad det "kulinariska" innebär i sammanhanget. Detta gör det också svårt att hävda motsatsen. Användandet av ordet kulinarisk är ett exempel på hur smak används som en *symbol*, vilken visserligen känns igen inom den diskurs som råder inom Matlandet men som på grund av dess mångtydiga innebörd istället får representera någonting generellt av högt värde. Metaforer och symboler överför betydelsen från ett område till ett annat (Bergström & Boréus 2005). Betydelsen av "kulinarisk" i sammanhanget inkluderar därmed samtliga individers uppfattningar, vilket bidrar till textens mobiliserande funktion.

Genomgående i dokumentet är skildrandet av en *bredd* av inkluderade aktörer; i Matlandet finns plats för alla. I "Matlandets värdekedja" poängterar de att alla steg behövs i värdekedjan, och "från jord till bord" får representera denna syn (s.6). Bredden motiveras av att det är den som gör kedjan från producent till konsument fullständig (s.11). Bredden skapar uppfattningen att Matlandet har något att erbjuda alla. Svensk produktion benämns som viktig "[i] både stor och liten skala" (s.4), och "[d]et ska

finnas restauranger av hög kvalitet i alla prisklasser” (s.14). Detta medför dels ett inkluderande av alla producenter oavsett omfattning, men även samtliga konsumenter oavsett preferenser och ekonomisk situation. Strävandet efter att alla parter ska vara inkluderade innefattar även ett *skapande* av aktörer som anses berörda, då alla människor tillskrivs en roll i relation till projektet utifrån den samhällsposition de har. Textens inkluderande karaktär har innebörden att läsaren av dokumentet tillskrivs subjektpositionen *aktör inom Matlandet*, trots att denna i andra sammanhang inte nödvändigtvis identifierar sig så (Laclau & Mouffe 1985).

När Erlandsson i sin inledning försöker att befästa ett ”vi” med befolkningen talar han om ” [d]en vardagsmat vi alla äter hemma en vanlig tisdagskväll”. (s.3) Men, eftersom han inte specificerar vilka exakt som är inräknade i detta ”vi” så är det inte heller några som utesluts. Syftet tycks vara att utesluta det alternativ, som skulle innebära att stå upp emot kollektivet. Detta kan i förlängningen tolkas som ett syfte att göra Alliansens satsning på Matlandet till något som kan ena över alla gränser, och framför allt parti-gränserna.

I faktarutan med rubriken ”Sverige har det som krävs” finns en punkt som lyder: ”I Sverige är vi generellt öppna för influenser utifrån, kockar och matproducenter tar vara på och blandar svenska traditioner med influenser från olika håll.” (s.5) Genom denna porträttering av nyfikenhet skapas en positiv bild av svensken som genuint intresserad av och tolerant inför andra kulturer, vilket är en identitet som tillskrivs denne. Mångfald blir i det här fallet aktuellt i kökets sammanhang, där kockar blandar in delar av den *exotiska*, främmande kulturen i det svenska traditionella köket. Hur denna blandning bör gå till har diskuterats av Burstedt (2006) som hävdar att det har blivit allt mer populärt att betona matens nationella ursprung. Medan den svenska maten behöver bli mer exotisk så måste den icke-svenska

maten bli mer avdramatiserad vad gäller det exotiska, i syfte att minska risken att uppfattas som tråkig respektive skrämmande. Den exotiska maten kopplas här samman med mångfald och blir en metafor för hur integrationen av människor med ursprung utanför Sverige bör se ut. Genom regeringens beskrivning framstår den svenska och utländska maten som beroende av varandra i en symbios och de främlingsfientliga vindar som blåser i samhället idag ignoreras. Genom deras tolkningsföreträde sätts ett likhets-tecken mellan ett intresse för det utländska köket och en tolerans för mångfald. Att svenskar gärna äter utländsk mat framställs som lika viktigt för mångfalden som någonting annat. Men vad regeringen genom dokumentet egentligen lyfter fram är den kulturella förfiningen av mångfalden, att den stora blandningen av matkulturer bör fogas samman av expertisen i köket, kockarna på de fina restaurangerna. Detta är vad man vill att folket ska förknippa mångfald med, inte de negativa följderna av en bristande integration i samhället.

Strider om tolkningsföreträde

En av de centrala inriktningar som Erlandsson och hans medarbetare har bestämt för det fortsatta arbetet med Matlandet är hållbar tillväxt. Att tillväxt och utveckling ska vara hållbar är närmast en norm i dagens samhälle. Inom Matlandet gör Erlandsson en koppling mellan hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt: ”Att producera mat handlar om hållbar utveckling [...] Det handlar om att skapa ekonomisk tillväxt som på många håll i världen bidrar till en levande landsbygd.” (s.3) Genom att betona sambandet mellan hållbar utveckling och ekonomisk tillväxt framstår ekonomisk tillväxt som en nödvändig förutsättning för en levande landsbygd. När Erlandsson uttrycker sig på det sätt han gör i dokumentet medför det ett anspråk på *tolkningsföreträde* i frågan kring hur hållbar utveckling ska gå till, nämligen genom en förändrad matproduktion. Tolkningsföreträde uppstår inom

de fält som individer befinner sig i, indelade i olika grupper utifrån exempelvis yrkestillhörighet eller professionell status (Carle 2007). Inom fältet strider grupper med varandra om inflytande, där just förmågan att skaffa sig tolkningsföreträde ger stora fördelar. Individer har ofta tillhörighet i flera fält vilka de tillskansar sig genom förflyttningar i livets sociala rum, till exempel från uppväxten på landsbygden till universitetsstudierna inne i staden (Broady & Palme 1986). De flesta människor kan därmed göra jämförelser mellan de olika diskurser som råder inom olika fält, vilket också gäller det fält där Erlandsson talar i egenskap av minister och representant för Matlandet Sverige.

Det ovan nämnda fältet utgörs i huvudsak av aktiva aktörer inom det politiska fältet, men deras positioner inom det avgörs i hög grad av den trovärdighet de kan mobilisera bland aktörer inom det fält som utgörs av svenska matproducenter. Dokumentet kan ses som ett inlägg i denna strid, där Erlandsson och departementet försöker presentera sina argument på ett sätt som skaffar dem tolkningsföreträde. Det är därmed ett sätt att befästa regeringens uppfattning om vad svensk matproduktion är. En väg att nå dit är att koppla samman de specifika satsningarna inom Matlandet med det betydligt mer allmänna hållbar utveckling. Även formuleringen om att landsbygd behöver ekonomisk tillväxt är ett påstående där regeringen söker tolkningsföreträde framför alternativa tolkningar. Erlandssons position som minister för Landsbygdsdepartementet bidrar till en förförståelse om hans roll som legitim i att uttala sig i de här frågorna, vilket bidrar till att tolkningsföreträdet upplevs som trovärdigt.

I inledningen talar Erlandsson om hållbar utveckling, men det är inte så formuleringen av den övergripande inriktningen lyder. Istället heter den Hållbar tillväxt. Därmed tas striden om tolkningsföreträdet ett steg längre. Detta fokus på tillväxt är ett exempel på rådande regerings politik:

”Tillväxt och jobb i hela landet är en av regeringens främsta prioriteringar. Visionen Sverige – det nya matlandet är en strategi för att ta till vara alla möjligheter som finns inom mat och livsmedelsproduktion samt mat i kombination med upplevelser för att skapa jobb och tillväxt i hela landet.” (s.4)

Matlandet Sverige är alltså en av regeringens strategier för hur tillväxt ska främjas. Men den ska, enligt inriktningen, vara hållbar. Detta görs genom att ”inom ramen för ett hållbart nyttjande av naturresurser skapa goda förutsättningar för livskraftiga företag i hela landet.” (s.7) Centerpartiets politik med företagande som hjärtefråga framgår här och därmed samordnas striden om tolkningsföreträde med en grundläggande nyliberal diskurs. Företagande genomsyrar inriktningen om hållbar tillväxt, där en konkurrenskraftig livsmedelssektor och ökad lönsamhet i företag är en del av målen (s.7).

Hjältar och skurkar

Engagerade *entreprenörer* är något det talas mycket om inom Matlandet. Det är en stor del av både Alliansens och Centerpartiets politik och är starkt kopplat till företagande^{9;10}. I måldokumentet beskrivs entreprenörerna som kunniga, kreativa och innovativa, alltså i mycket positiva ordalag (s.4). Entreprenörerna framställs som en enhetlig grupp genom deras tillskrivna gemensamma intresse: ”kärleken till råvarorna och viljan att göra det bästa av dem för såväl gäster som konsumenter.” (s.4) Genom den positiva gestaltningen av entreprenörerna framstår de som Matlandets hjältar vilka utgör grundstommen i projektet. När regeringen talar om dem så tycks det vara med utgångspunkt i deras betydelse för konsumenterna. Genom beskrivningen som kunniga, kreativa och innovativa försöker de övertyga konsumenterna om de värden som de kan erhålla genom entreprenörerna.

⁹ <http://www.alliansen.se/vi-haller-vad-vi-lovar/>

¹⁰ <http://www.centerpartiet.se/var-politik/alla-fragor/foretagande/>

Hängivna och ärliga odlare är bilden som ges och denna tillför konsumenten mer än den gör till producenten. Entreprenörerna skapar visserligen tillväxt, men de gör det som del av ett mer idealistiskt kall. Eftersom det inte är uttalat ur vems perspektiv det är viktigt med hängivna entreprenörer, utpekade inga vinnare och framför allt inga förlorare. Det skapas därmed ingen anledning till skepsis mot satsningen vilket ökar stödet för den, vilket ju är ett syfte i egenskap av ett politiskt dokument.

Om engagerade entreprenörer framställs som Matlandets hjältar, vilka är då skurkarna? Till skillnad från framhållandet av hjältar så görs inget tydligt utpekande av eventuella skurkar. Motsatsen till Matlandets hjältar, vilka är entreprenörerna och småskalighet, skulle kunna tros vara det storskaliga, industriella. Men något utpekande av dessa som skurkar görs inte i dokumentet eftersom det vore att kritisera stora delar av det svenska jordbruket, vars ägare bland annat utgör den största väljargruppen för Centerpartiet. Utelämnandet av skurkar bidrar till den mobiliserande funktion som är syftet med dokumentet. Däremot kan det skådas en viss outtalad kritik mot EU i dokumentet, som uppstår i de *interdiskursiva* (jfr Fairclough 2010) referenser som finns, bland annat till den goda svenska djurhållningen: ”Sverige har en framskjuten position jämfört med många andra vad gäller såväl djurskydd som miljötänkande och Sverige driver på för att fler länder inom EU ska närma sig oss.” (s.5) EU:s lagstiftning inom djurskydd och miljö är viktiga frågor för Centerpartiet som vill jämna ut de villkor de anser är orättvisa för svenska bönder. Eftersom dessa villkor har sin utgångspunkt i EU:s regelverk blir detta en underförstådd kritik av det, vilket är en del av en EU-kritisk diskurs som inte tillhör den styrande diskursen inom regeringen. Striden mellan de två diskurserna är ett exempel på interdiskursivitet i dokumentet.

Trots att det inte pekats ut några skurkar inom Matlandet så betyder inte detta att satsningen står utan fiender. En mer uttalad kritik mot Matlandet som finns i samhället idag handlar om vilka projekt som får stöd. Medan regeringen lyfter fram en positiv bild av småskalighet och delar ut projektstöd till ”Norrländska vingårdar” och ”Södermanland – Sveriges Toscana”¹¹, kritiseras detsamma i en granskning gjord av DN. VD för Svensk dagligvaruhandel, Thomas Svaton, kallar Matlandet för ”pratlandet”¹² och menar att många inom livsmedelsbranschen ställer sig kritiska till fokuseringen på små projekt istället för en omfattande regelförenkling. Även i en ledare i Expressen kritiseras projektutdelningen för att vara splittrad och arbeta emot det som svenska producenter verkligen efterfrågar: regelförenkling. En ironisk ton genomsyrar texten med uttalanden som: ”Talar vi om blåbärsvin, eller?” och ”Ursäkta, men var det inte svenska varumärken som skulle stöttas?”, och det blir tydligt att projektet även möter hård kritik.

”Det är bara att konstatera att den ena handen inte vet vad den andra gör. Å ena sidan stöttar Erlandsson vinbönderna, å andra sidan har regeringen böjt sig för Systembolagets intensiva lobbying och lagt ned planerna på att tillåta gårdsförsäljning av vin. Vilket bara är att beklaga.”¹³

Den kritik som finns mot Matlandet utmanar den positiva bild som målas upp och minskar således den mobiliserande effekt som Erlandsson och regeringen vill åt. Erlandsson och departementet tycks därmed inte ha lyckats skaffa sig det eftersträvade tolkningsföreträdet.

Ett ytterligare exempel på när dokumentet försöker etablera ett tolkningsföreträde är vid regeringens val av inriktningar för det fortsatta arbetet. Därigenom sätts agendan för vad som är av störst värde inom Matlandet. Men

¹¹ <http://www.dn.se/ekonomi/miljardsatsning-pa-mat-far-fran-kritik/>

¹² <http://www.dn.se/ekonomi/miljardsatsning-pa-mat-far-fran-kritik/>

¹³ <http://www.expressen.se/ledare/dags-att-diska-herr-erlandsson-2/>

även vad som är av lägre värde inom Matlandet, nämligen det som inte utgör någon av dessa. Regeringen får härigenom tolkningsföreträde i frågan kring vad som bör genomsyra fokusområdena. Men de tre inriktningarna är egentligen inte särskilt politiskt värdeladdade. Det är enbart positiva saker vars betydelse få säger sig vara emot. Vem har något negativt att säga om hållbar tillväxt, innovation eller kvalitet? Följden blir att människor måste sålla sig till att vara *för*, för det som Matlandet innebär. Om någon skulle vara emot Matlandet så innebär detta följaktligen att den säger sig vara emot hållbar tillväxt, forskning och innovation och kvalitet och kompetens. Det är genom sådana allmänt positiva utsagor man försöker skaffa sig en dominerande position inom det politiska fält som bildas kring svensk matproduktion.

En nyliberal ideologi

Centerpartiets och regeringens liberala ideologi syns i flera sammanhang inom Matlandet. När Centerpartiet talar om många som är med och tar ansvar och om att alla behövs så syftar de på individerna, vilka de tror är de som kan bygga ”en välfärd som är mycket starkare än vad staten ensam förmår.”¹⁴ Att den liberala ideologin influerar en så pass omfattande satsning som Matlandet Sverige har stora implikationer för dem som berörs. Synen på individen som rättmätig att göra fria val innebär också att ett eget ansvar läggs hos henne. Om individen då, av olika anledningar, inte gör rätt val så ligger skulden hos henne själv. En del av kritiken som finns mot liberalismen rör just individens valmöjligheter och som motståndare finns politiska inriktningar som förespråkar en tilltro till kollektivet och statens förmåga att lösa problem. Det är just denna splittring mellan individens respektive statens ansvar som utgör skillnaden mellan regeringens liberalism och oppositionens socialism och här utspelar sig en strid om

¹⁴ <http://www.centerpartiet.se/var-politik/vara-ideer/>

tolkningsföretråde. Enligt Erlandsson och regeringen är det tillräckligt att staten skapar goda förutsättningar, vilket är den tolkning som får ta plats i dokumentet, men enligt oppositionen räcker det inte. Liberalismens tro på individens valfrihet speglas i diskussionen om företagarnas rätt till valfrihet:

”Den som vill bygga ut sitt mjölkstall och installera en robot ska ha möjlighet till detta precis som den företagare som hellre bygger ett gårdsmejeri och börjar ysta ost. Vilken väg man än väljer ska företagaren uppleva att det är enkelt, roligt och lönsamt.” (s.7)

3.3 Kulturella teman

Natur och kultur *eller* Från jord till bord

Föreställningar om natur och kultur har en central plats i måldokumentet. Det naturliga står dels för kopplingen till hur maten produceras, kopplingen till jorden, skogen och vattnen (s.5). Men det naturliga representerar också kulturella föreställningar om det äkta och det oförfalskade. Kultur framträder i måldokumentet i huvudsak som en sorts väg som det naturliga måste ta för att så naturligt som möjligt nå fram till konsumenten. Kulturen representeras av kockar, recept och högklassiga restauranger. Samtidigt uppträder kultur också som influenser, inte minst från andra delar av världen (s.5). Medan man ofta möter natur och kultur som ett motsatspar (Frykman & Löfgren 1979) framstår de i måldokumentet snarare som komplementära. Det naturliga tycks behöva kulturen för att komma till sin fulla rätt, och kulturen tycks behöva det naturliga för att vara tillräckligt kultiverad.

Den svenska naturen beskrivs i måldokumentet som ”storslagen” och varierande med ”allt från djupa skogar, sjöar, fjäll till havskust” (s.5).

Naturens funktion för människan skildras genom förklaringen att "[m]ånga svenskar har en nära relation till naturen och använder skog och mark som sitt skafferi" (s.5). Anspelningen på skafferi syftar till något väldigt intimt, nämligen till hemmets hjärta, köket, som för många utgör en samlingspunkt i vardagen (se t ex Nordström 1991:115). Vad människor väljer att ta med sig hem till sitt skafferi är således högst personligt och en följd av de val som individen gör. När människor ägnar sig åt exempelvis jakt eller bärplockning använder de sin förvärvade kunskap för att urskilja vad i allt det naturliga som faktiskt har ett värde högt nog att ta med sig hem. Väl hemma sker förädlingen av råvarorna och de inkorporeras i ett kulturellt sammanhang. Men även aktiviteterna i sig, jakten och bärplockningen, utgör en del av kulturen eftersom de är ett resultat av rådande föreställningar och värderingar som delas mellan vissa individer. Genom regeringens anspelning på dessa sysslor betonas även värdet av det svenska folkets traditioner vilka ligger dem varmt om hjärtat (se t ex Frykman & Löfgren 1979).

Människors relation till naturen handlar också om att den är ursprunget till den mat vi äter. Primärproduktionen utgör ett fokusområde inom Matlandet och "rena råvaror" och "kunniga primärproducenter" sägs vara byggstenarna inte bara i primärproduktionen utan även inom Matlandet (s.4;5). Genom den praktik bonden har fått i den naturliga naturen har hen förvärvat kunskaper som endast går att erhålla genom denna praktik. Det naturliga har kroppsligen omvandlats till kunskap och utgör en del av bondens både teoretiska och praktiska kunskaper. Kunskapen ingår i bondens kultur vilken görs värdefull genom porträtteringen och dess koppling till de rena råvarorna.

De rena råvarorna står för det naturliga som är fritt från gifter och andra konstigheter och är något som värderas högt i dagens samhälle. Detta dels för att det naturliga kan uppfattas som synonymt med renhet men även för

att det är ett uttryck för att man behärskar den goda smaken och därmed det kulturella kapital som gör att man befinner sig i *rätt* klass. Vikten av giftfri matproduktion syftar inte endast till dess betydelse för miljön, utan även till en kulturell föreställning om att människan inte ska göra fel saker mot naturen. Att säga nej till onaturlig mat som halvfabrikat och besprutad, innebär att säga ja till att bry sig om sin egen kropp och miljön. Efterfrågan på naturlig och ekologisk mat växer idag och gårdsbutiker och gårdsmejerier nämns i dokumentet som exempel på handelsplatser där producenterna säljer direkt till kund (s.14). Gårdsnära är ytterligare en trend i dagens sökande tillbaka till det naturliga, där det korta geografiska avståndet mellan produktion och produkt inger människor en trygghet genom en direkt kontakt med det naturliga. Dessa är alltså *trender* i dagens samhälle, som uppstått som svar på det industriella jordbrukets intågande och ett antal 'matskandaler'. Denna kulturella förändring gör att det ekologiska nu tillskrivs ett högre värde, där det i sitt naturliga tillstånd inte var någonting anmärkningsvärt, medan det i sitt kulturella tillstånd betyder allt (jfr Frykman & Löfgren 1979).

Regeringens vilja att höja matens kulturella värde inom Matlandet tycks utgöra ett tydligt fokus. Visionen om Matlandet är politisk och initiativtagaren är landsbygdsministern vilket innebär att satsningen kommer ovanifrån och inte underifrån. Därmed har man behövt applicerat det kulturella värdet på det naturliga, *maten*, och åtskilliga projekt har startats för att genomföra detta. Erlandsson talar i dokumentet om vikten av att flytta fram Sveriges positioner på "den *kulinariska* kartan" (s.3, min kurs.). Ordet *kulinarisk* är synonymt med kokkonst¹⁵ och kan förknippas med finsmakare. Att tala om *kulinarisk* mat kan innebära att hävda att den är något utöver

15

http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista

det vanliga. Att uppskatta råvaror i dess renaste form är således inte tillräckligt, om de inte har tilldelats ett större värde. Detta görs genom att blanda det naturliga med det kulturella; tillagningen.

En del av satsningen utgör arbetet med matturism, där naturen tillskrivs ett högre värde genom att förena det naturliga; maten, med det kulturella; turismen. Ett uttryck för denna syn lyder: ”Även om Sverige idag har mycket att erbjuda behövs utveckling både kring produkter när det gäller maten, måltiderna och matupplevelserna och av paketeringen av upplevelser där maten är det sammanhållande temat” (s.16). Om man låter maten representera det naturliga blir symbiosen mellan natur och kultur tydlig när man i dokumentet påtalar naturens funktion: ”Den svenska naturen erbjuder många möjligheter till matturism” (s.15). Den svenska naturen blir värdefull genom vad den kan erbjuda i form av kultur: matturism.

Att maten står med en fot i naturen och en fot i kulturen tycks utgöra själva essensen i Matlandet. Matens naturliga funktion är i form av bränsle till kroppen. Dess övriga funktioner sägs vara dess betydelse för hälsa och samvete, vilket inte minst skildras i Erlandssons beskrivning av god mat (s.3). Men att naturen utgör en förutsättning för att människan ska kunna leva kultiverat innebär bekräftelse på att naturen faktiskt utgör den grundläggande förutsättningen för kulturen. Trots resonemanget kring matens flertaliga dimensioner går det inte att komma ifrån att det är naturen som sätter agendan. Det kulturella måste ta vägen genom det naturliga och således utnyttja det som ett instrument för att föra fram sitt budskap.

En del av budskapet är att föra fram värdet hos rena råvaror, vilket görs genom bilder i dokumentet. Det naturliga behöver inte vara tillkrånglat och tillagat utan potatis, sparris och rödbetor hyllas i sin renaste form. Men detta innebär inte att de naturliga råvarorna inte är präglade av ett kulturellt hölje. Föreställningar kring vad det innebär att råvarorna är *naturliga* är vad

som gör att de tillskrivs ett högre kulturellt värde, även i sin enklaste form. Dessa föreställningar varierar över tid och utgör en del av de kulturella aspekterna av maten. Råvarornas naturliga form däremot, är bestående och kan fortsätta finnas oavsett rådande kultur, men då inte med samma innebörd.

Regeringens försök att genom satsningen förena natur och kultur innebär att gränsdragningen mellan dem blir diffus. Den traditionella bilden av naturen är att den utgör motsatsen till kultur. Denna bild styrks av att det först är nu som regeringen har beslutat att ge stöd till matens framväxt som kulturområde (Joons 2013:47). Satsningen på Matlandet är ett steg i denna riktning.

Den goda smaken

Återkommande inom Matlandet är beskrivningen av de *värden* regeringen vill framhålla. Erlandsson hävdar att ”det goda” i Matlandet berör ”mat som smakar bra när den äts, men som också är god för samvetet och vår hälsa.” (s.3). I och med Erlandssons tolkningsföretråde i frågan så berättar detta påstående om vad som är högt värderat inom Matlandet. En hel del av den retorik som utvecklas kring Matlandet Sverige kretsar kring *smak*, där huvudsyftet inte är smaken på maten. Det handlar om förmågan att ha *god smak*. Detta innebär, enligt kultursociologen Pierre Bourdieu, att känna igen och ha en fallenhet för sådant som anses ha ett större kulturellt värde än annat (Broady & Palme 1986). Smaken är ett uttryck för det habitus som är förknippat med en bestämd social position. Utifrån olika sociala positioner förhåller sig människor på olika vis i det sociala rummet. Tillsammans med bland annat värderingar och tanke sätt utgör smaken en social markör för individens livsstil. Att ha en viss, *god*, smak är förenat med kulturellt

kapital eftersom det visar på en förmåga att känna igen och värdera *rätt* saker.

God smak är något som, genom att uttrycka ett starkt kulturellt kapital, anses eftersträvansvärt. Detta bland annat eftersom den kulturella konsumtionen anses ”utmärkt” och ”särskiljande”, till skillnad från de med lägre kulturellt kapital vilkas konsumtion anses ”lättköpt och vanlig” (Broady & Palme 1986:300f). När Erlandsson understryker vikten av mat som är god för samvetet markerar han konsumentens ansvar för miljö, djur-omsorg och människor (s.3). Denna omsorg utgör ett av de *mervärden* som Matlandet syftar till att höja inom den svenska produktionen. Individens insikt om dessa mervärden är ett tecken på bildning och alltså kulturellt kapital.

Men mervärdena innebär en högre kostnad för produktion och konsumtion vilket kräver ett visst ekonomiskt kapital. Även om detta skulle vara bristande, förväntas konsumenten att *klippa och klistra* i sina matvanor och i sin budget för att ha råd med möjligtvis färre, men bättre (och dyrare) varor. Detta eftersom man genom mat med mervärden kan tillskansa sig den sociala position som människor kan besitta genom det kulturella kapitalet. Den dyrare varans mervärden anses kompensera för de värden som går förlorade genom minskad konsumtion. Just ”knappheten” är vad som särskiljer dem med ett starkt kulturellt kapital (Broady & Palme 1986:300). Även om dessa mervärden medför att maten inte kan konsumeras i samma omfattning så är det inte ett problem eftersom fokus ligger på *kvalitet*. I dokumentet står att konsumenter sägs tycka att ”kvalitet är mycket viktig” (s.10) och den utgör ett av ”mervärdena” med ”den goda maten” där samvetet räknas in. Erlandsson kopplar det goda samvetet till ”en livskraftig landsbygd, om mångfald och variation i hela Sverige, ...” (s.3) och omtanke om hela landet görs därigenom till en fin värdering. Men

förmågan att värdesätta dessa mervärden och göra medvetna val utifrån dem förutsätter ett visst kulturellt och ekonomiskt kapital.

I takt med att jordbrukets och infrastrukturens utveckling har möjliggjort för en större produktion har utbudet i mataffären förändrats. Det har bäddat för en bredare konsumtion med många valmöjligheter i affären. Men dessa valmöjligheter bäddar också för risken att göra fel val. Med fel val avses de val som har lägre kulturellt kapital än andra. Förmågan att känna igen rätt val innehas av dem som kan känna igen god smak. Genom att välja vad individen ska äta väljer hon vem hon vill vara. Ätandet är en process där människan släpper in något av omgivningen i sig själv, vilket tros vara en anledning till varför maten uppfattas som så betydelsefull för individen (Burstedt, Fredriksson & Jönsson 2006:9).

Olika val baseras på olika preferenser vilka ger signaler om förståelse för matens effekter på kroppen samt hur man värderar sin kropp, alltså kulturellt kapital. Valet att äta skräpmat kan dels indikera en okunskap om matens dåliga effekter för hälsan men också en, kanske, naiv tro på att dess biverkningar inte kommer att drabba en själv. Det kan också tyda på en attityd som säger att trots att individen vet om de dåliga effekterna så tar hon det inte seriöst eftersom hon inte bryr sig och värderar sin kropp särskilt högt. Oförmågan att stå emot frestelser i den ohälsosamma maten kan också ses som ett tecken på dålig självdisciplin, något som ses som en dålig egenskap på grund av individens brist på tålamod (jfr Frykman & Löfgren 1979). Alla dessa val, som grundar sig i olika kulturella uppfattningar, sänder ett budskap om vem individen är och är därför avgörande i hur människan vill uppfattas av andra, och sig själv.

En trend som kan skådas inom satsningen på Matlandet är dess fokus på matens njutningseffekter och inte enbart på dess mättande funktion. Vikten av mat som njutning framhålls i dokumentet för att den har ”viktiga hälso-

effekter” (s.5). Denna trend som har utvecklats under en tid har dock inte alltid sett ut så här. Enligt Lotta Lundgren (Joons 2013), matbloggare och känd från bland annat det populära TV-programmet Historieätarna, har man i Sverige genom historien sett på mat som främst bränsle och inte njutning. Matens funktion som bränsle för tankarna till något den tröget arbetande människan måste få i sig enbart för att orka med ytterligare en dag i arbetet. För att skapa en djupare mening än som bränsle måste matens mervärden lyftas fram, där njutningseffekten är ett av dem. Genom njutningen tillåts maten vara en upplevelseskapande del av människors liv, något som särskiljer sig från det vanliga livet med dess vardagliga arbete, mat och sysslor. Att njuta av mat framställs som statusfyllt genom att det förutsätter en viss ekonomisk frihet vilket kräver ekonomiskt kapital. Alla har inte ynnesten att kunna prioritera njutning framför funktion.

Regeringens resonemang kring matens mervärden tas ett steg längre i och med att matturism och restaurang utgör fokusområden inom Matlandet. De beskriver ”unika matupplevelser” till ”speciella områden” (s.15). Unikt och speciellt är ett sätt att befästa att man inte är som alla andra och att det inte är en del av vardagen. Att fatta tycke för det unika och speciella visar att man verkligen har god smak (Broady & Palme 1986:300). Säkerställandet av det unika sker genom att dessa upplevelser måste konsumeras på en särskild plats, vilket gör tillgängligheten svår. Dessa unika upplevelser är uppenbarligen inte tillgängliga för alla. Smakar det så kostar det och det ekonomiska kapitalet sätter stopp för de flesta. Erlandsson framhåller i magasinet Arena (Joons 2013) Sveriges lyxigaste krog, Fäviken tio mil utanför Östersund, som ett bra exempel på hur mat kan vara även en upplevelse. Ekonomin utgör däremot en begränsande faktor för de flesta. Ett besök kostar inklusive transport, övernattnings och måltid runt 7000 kronor per person och kräver alltså ett stort ekonomiskt kapital. Detta medför att endast ett fåtal har möjlighet till det.

Genom förmågan att betala det ekonomiska kapital som krävs kan människor växla till sig det kulturella kapitalet i utbyte, där en konvertering av det sker. Det kulturella kapitalet kan däremot inte lika lätt konverteras till ekonomiskt, eftersom betalning i kulturellt kapital inte är en form av likvida medel. Av detta följer att även om människor besitter kulturellt kapital genom god smak kan dessa nödvändigtvis inte erhålla det eftersom det ekonomiska kapitalet saknas. Värdet av det extraordinära betydelse för Matlandet skildras i citatet nedan:

”Toppkrogarna är betydelsefulla som spjutspets för Matlandet. De är drivande vad gäller kvalitetsutveckling av både råvaror, tillagningstekniker och måltiden som helhet på ett sätt som blir inspirerande för många andra intresserade inom branschen och i hemmaköken.” (s.15)

Medan de vanliga restaurangerna framställs som viktiga på grund av sysselsättning och ekonomisk tillväxt poängteras toppkrogarnas *stjärnglans*. Det är en position mot vilken samtliga restauranger och matintresserade bör sikta. Ju närmre toppkrogarnas goda smak de andra kommer desto större kulturellt kapital går att få, vilket är avgörande för deras statusposition.

Förmågan att njuta av maten på *rätt sätt* och *i rätt sammanhang* är något som vittnar om ett stort kulturellt kapital (Broady & Palme 1986). Dessa eftersträvansvärda förmågor porträtteras delvis i bilderna i dokumentet. En del av motiven är på traditionsbärande livsmedel som ligger det svenska folket varmt om hjärtat; kräftor, sill och pepparkakor. De är alla knutna till speciella högtider: kräftskivan, midsommarafton och julen. Dessa högtider är alla välkomna att fira och de flesta gör det, men deras allmänna genre är också vad som gör det föga unikt. Om traditionerna ska firas lite *finare* och lite mer unikt krävs däremot kunskap om vad som lämpar sig respektive inte lämpar sig i sammanhangen (Nordström 1991). Det *vanliga* firandet: Abbas sill på burk, billig snaps och knytkalas, har inte rätt status för ett

midsommarfirande med *god smak*. För detta krävs förmågan att göra rätt val av viktiga attribut: sill från saluhallen, Akvavit och ett tjugigt uppdukad bord på bryggan. Att kunna iscensätta ett sådant midsommarfirande tyder på ett stort kulturellt kapital genom förmågan att känna igen god smak, men förutsätter även ekonomiskt kapital.

Samma tankegångar om god smak ligger bakom förmågan att riktigt kunna uppskatta mer speciella produkter som delikatesser (Broady & Palme 1986:300). För att verkligen kunna värdesätta Kalixlöjrom krävs sinne för god smak. Men det räcker inte att man tycker om smaken på delikatesserna utan man bör även veta i vilka sammanhang de ska ätas och med vilka tillbehör; vilken champagne passar bäst till Kalixlöjrom, till exempel. På en av bilderna i dokumentet lägger en av kockarna i kocklandslaget upp en tjugig förrätt. Det ser ut att vara en väldigt liten förrätt vilken tycks tillfredsställa gourmeten snarare än gourmanden. Att nöja sig med en mindre portion men innehållandes 'bättre' mat är ett tecken på god smak eftersom fokus ligger på upplevelsen av maten och inte mättnadskänslan (Nordström 1991). Det infinner sig en känsla av att varje förrätt är gjord med en stor dos kärlek och hårt arbete, vilket knappast kan generera så många förrätter att alla kan få chansen att njuta av dem. Att få ta del av denna specialtillverkade förrätt innebär en unik upplevelse och det är endast de med öga, och gom, för god smak som verkligen kan uppskatta dess värde.

Hälsa och ohälsa

Diskussionen kring hälsa är central inom Matlandet och utgör enligt satsningen en av de två främsta styrkor Sverige har som matland (s.5). Sverige "har en helhetssyn på hälsa" (s.5) och föreställningar kring hälsa sägs utgöra en del av vår kultur. Delvis har en god hälsa med utbildning att göra, men även med värderingar, tankesätt och gemensamma normer, alltså med

det vi allmänt talar om som kultur. Hälsa handlar om kroppen vilken symboliserar något väldigt intimt. Att skapa eller förbättra den egna kroppen har blivit ett projekt i det senmoderna samhället, oavsett om grunden läggs på gymmet eller i matbutiken (Giddens 1991). Beroende på de val individen gör kan kroppen i viss utsträckning påverkas av henne själv. Främst inom områdena mat och motion finns möjligheter för individen att påverka. Något som skvallrar om detta är de hälsotrender man kan se idag, till exempel betoningen av att maten ska vara hälsosam. En kulturell uppfattning om hälsosam kan innebära ekologisk, fettsnål, kolhydratfri, nyckelhålmärkt, i mindre portioner och så vidare. Det faktum att Sveriges toppchefer numera ses på gymmet eller i elljusspåret istället för på finkrogen visar på hur elitens samtal har förflyttats från en plats till en annan¹⁶, vilket även är ett belägg för att hälsa i allt större grad ses som en möjlighet att nå kulturellt kapital. Det är denna trend måldokumentet hakar på.

”Mat och hälsa hänger ihop eftersom mat och dryck är kroppens byggstenar” lyder den första meningen under rubriken ”Det hälsosamma Matlandet” (s.4). Vidare kopplas maten till dess betydelse för folkhälsan: ”Det är väl känt att bättre matvanor kan minska förekomsten av de stora folksjukdomarna, som hjärt- och kärlsjukdom, fetma, typ 2-diabetes och cancer.” (s.5) Folksjukdomarna framställs som *ohälsan* vilka rör det *kollektiva*, medan *hälsan* representeras av *individen* genom hennes eget ansvar för sin hälsa.

Genom att inom ”Det hälsosamma Matlandet” betona ”människans behov av integritet och valfrihet” (s.5) befästs tanken att individen är den som ska göra valen. Förutom att detta är ett exempel på nyliberala influenser i samhället, som diskuterats i tidigare kapitel, är det även ett uttryck för hur individen förutsätts äga den *självdisciplin* som krävs för att göra rätt val och

¹⁶ <http://www.dn.se/insidan/vem-ska-bestamma-over-din-kropp/>

stå fast vid dem. I det avseendet finns emellertid också kopplingar bakåt i historien. Inom det oskarianska borgerskapet fanns ett tydligt resonemang om att kroppen var det nya sättet för individen att kontrollera sig själv. Från att ha varit skambelagd blev kroppen ett uttryck för den självdisciplin och självbehärskning som legitimerade borgerskapets ledande ställning (Frykman 1979:198f). En bristande självdisciplin innebär att människan ger efter för lustar och infall och låter kroppen agera *naturligt*, vilket inte är det rätta formatet av kroppen för att fungera i ett civiliserat samhälle. Därför behöver människan tygla och tämja sig själv.

Nordström har också diskuterat behovet av att kontrollera kroppsliga uttryck vid måltiden (1991). Den goda självdisciplinen kan i vissa fall synas rent visuellt genom en välskulpterad kropp, medan den i andra fall uttrycks mer diskret när människor avböjer en frestelse. Huruvida individen är medveten om sitt val att slappa i soffan istället för att gå till gymmet definierar det henne som person. Att välja bort ohälsosam mat är en naturlig följd av att välja den hälsosamma maten, som marknadsförs inom Matlandet. Men att göra detta val är inte alltid lätt. Det krävs en god självkontroll för att välja bort de livsmedel vi har uppfostrats till att tycka om; den feta och fylliga maten (Jönsson 2005:141). Att få människor att välja bort mat med mycket fett och kolhydrater till fördel för en nyttigare, annorlunda maträtt är därför inte enkelt. Kost och träning används idag som hjälpmedel för att forma kroppen och utgör en sorts övergång från en syn på kroppen som maskin till att betrakta den som en skulptur (Jönsson 2005:141). Regeringens uppgift sägs i dokumentet vara att ”skapa goda förutsättningar och bra stöd för enskilda att göra hälsosamma val” (s.6). För att göra dessa ”hälsosamma val” finns kost och träning tillgängliga som verktyg för den som vill ta kontroll över sin kropp och således bli kultiverad (jfr Frykman & Löfgren 1979).

Perspektivet på hälsa tycks genomsyra porträtteringen som sker genom urvalet av bilder i dokumentet. De flesta bilder är på matvaror som anses vara hälsosamma. Den enda bild som föreställer något sött och onyttigt är den på pepparkakstillverkning. Men pepparkakorna symboliserar mer än en förkärlek till söt och fet mat. De är del av en viktig traditionsbunden högtid och är inte förknippade med det vardagliga sockerberoende som många människor har idag. Traditionen används som ett skäl till att äta extra mycket godsaker, varför jul och påsk ofta blir fyllda av sådan mat man inte bör äta för mycket av till vardags. Pepparkakornas koppling till kultur legitimerar konsumtionen, medan den konsumtion som kopplas till okontrollerad ingivelse för frestelser inte anses okej (Nordström 1991). Detta är ytterligare ett exempel på hur kroppen måste tyglas (Jönsson 2005:141).

De traditionsbärande pepparkakorna är också ett exempel på den vanliga uppdelningen mellan vardag och fest (Frykman & Löfgren 1991:136ff). Till fest tycks det vara accepterat att släppa på vissa hämningar, medan självkontrollen främst tar plats i vardagen. I övrigt är det nämligen bilder på hälsosamma, nyttiga livsmedel som lyfts fram, rena råvaror som ägg, sparris, rödbetor och potatis. Råvaror utan tillsatser och som kommer direkt från den naturliga jorden framställs som hälsosamma val för konsumenten. Begreppet råvaror har enligt Jönsson (2005:74) fått en betydelsefull roll inom synen på naturlig mat som bra för miljön, framtiden och barnen. Begreppets positiva innebörd är troligtvis en anledning till motiven i dokumentet vilka föreställer rätter där det med blotta ögat går att urskilja vilka ingredienser som ingår, exempelvis i sillsalladen där sillen, potatisen, äpplet och dillen syns tydligt. Att man fortfarande kan se de rena råvarorna skapar ett förtroende för maten. Här finns ingenting att dölja utan konsumenten kan lita på att kvaliteten är hög.

Råvarornas motsats, hel- eller halvfabrikat, syns inte på bilderna trots att de ingår i många människors vardag. Tillsatserna i dessa livsmedel är något man inte vill lyfta fram eftersom det klassas som ohälsosam mat. Även *fredagsmyset* och *fikastunden* utelämnas, trots att det för många svenskar är en betydelsefull del av vardagen. Dessa fenomen utgör en del av ohälsan vilken man inte vill riskera att porträttera som något åtråvärt. När Erlandsson talar om ”den vardagsmat vi alla äter hemma en vanlig tisdagskväll” (s.3) förs tankarna därför till den hälsosamma mat som framställs i dokumentet.

Även ett hälsosamt leverne med koppling till natur är centralt i dokumentet. ”Sveriges natur (sic) en unik resurs för rekreation och turism” står det i dokumentet (s.16), där rekreation för tankarna till avkoppling och vila vilket kan vara viktigt för god hälsa. Frykman & Löfgren konstaterar att svenskarnas kärlek till naturen är väl förankrad (1991:46). Detta skildras genom valet av bilder i dokumentet. Bilden på Erlandsson i skogen och en bild på ett par stövlar bekräftar detta där frisk luft och skogs promenader porträtteras som naturligt stärkande. Frykman & Löfgren diskuterar den acceptans för uttryck för känslor som råder i naturen (1979:65f). I kulturens motsats, naturen, tillåts människor att bejaka sina känslor, vilket står i kontrast till den kulturella normen om att förtrycka dem (se t ex Frykman & Löfgren 1979:147).

4 Slutord

Min analys av dokumentet *På god väg. Måldokument för Matlandet mot år 2020* har resulterat i flera intressanta resultat. Regeringens nyliberala politik framgår tydligt i Matlandets fokus på entreprenörer och tillväxt. Det beskrivs som både förutsättningar och anledningar till att satsningen på Matlandet Sverige behövs. Tydligt är också att landsbygdsministern framhålls som främsta initiativtagare, vilket vid ett lyckat projekt kan komma honom till gagn medan vid ett mindre lyckat projekt kan komma att skada hans anseende.

Dokumentets funktion som mobiliserande text bidrar till att skapa en gemenskap vilket kan anses nödvändigt för att uppnå goda resultat. Men det utelämnar också eventuella olikheter och således möjligheter till alternativa tillvägagångssätt och lösningar. Detta medför en svårighet att ta tillvara all tillgänglig kompetens på bästa sätt, vilket är synd eftersom det skulle ha kunnat gynna målen med satsningen. Däremot är dokumentet, i egenskap av uttryck för en politisk vision, främst syftat att gynna dem som står bakom politiken. Detta kan vara en anledning till att regeringens tillvägagångssätt måste framstå som det bästa, trots att det sker på bekostnad av den totala måluppfyllelse som skulle kunna uppnås.

De allt mer utsuddade skillnaderna mellan natur och kultur skapar en ny form av klassificering av verkligheten vilket medför en förändrad världs-

bild. Individens eget ansvar för sin hälsa befästs genom måldokumentets fokus på statens ansvar för förutsättningar, men individens ansvar för sin valfrihet. Synen på individens hälsa speglar dagens generella trender inom området, och de kulturella föreställningar som Matlandet bygger på reproduceras således genom satsningen. Anspelningar på vad som är natur respektive kultur, vad som är god smak och vad som är god hälsa stärker denna bild. Men detta *vad* kommer aldrig upp till diskussion, utan befästs snarare som en slags undermening genom dokumentets formuleringar och antaganden. I dokumentet är det regeringens definitioner som bestämmer spelreglerna. Kanske hade denna diskussion kunnat vara intressant att ta upp om målet med satsningen verkligen hade varit att åstadkomma en förändring – förändringen av Sverige från ”pratland” till matland.

Referenser

- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005). *Diskursanalys*. I: Bergström & Boréus (red.) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Författarna och Studentlitteratur 2005.
- Broady, Donald & Palme, Mikael (1986). *Pierre Bourdieu. Kultursociologiska texter. I urval av Donald Broady och Mikael Palme*. Stockholm: Förlaget Salamander.
- Burr, Vivien (1995). *An introduction to Social Constructionism*. London: Sage.
- Burstedt, Anna (2006). Mat för resande i tid och rum. I: Burstedt, Anna, Fredriksson, Cecilia & Jönsson, Håkan (red.) *Mat. Genealogi och gestaltning*. Lund: Studentlitteratur.
- Burstedt, Anna, Fredriksson, Cecilia & Jönsson, Håkan (2006). Inledning. I: Burstedt, Anna, Fredriksson, Cecilia & Jönsson, Håkan (red.) *Mat. Genealogi och gestaltning*. Lund: Studentlitteratur.
- Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (2007). Introduktion I: Börjesson, Mats & Palmblad, Eva (red.) *Diskursanalys i praktiken*. Stockholm: Liber AB.
- Carle, Jan (2007). Pierre Bourdieu och klassamhällets reproduktion. I: Månsson, Per (red.) *Moderna samhällsteorier. Traditioner riktningar teoretiker*. Finland: Norstedts.
- Ehn, Billy & Löfgren, Orvar (2001). *Kulturanalyser*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.
- Fairclough, Norman (2010). *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. Second edition. Harlow: Pearson Education Limited.
- Frykman, Jonas (1991). Mellan mössbränning och champagneyra. Fest och vardag i tre generationer. I: Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar (red.) *Svenska vanor och ovanor*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar (1979). Den kultiverade människan. Lund: Liber Läromedel.
- Joons, Marcus (2013). Det ätande folket. *Magasinet arena*, nr 4:2013, s. 36-49.

Jönsson, Håkan (2005). *Mjök – en kulturanalys av mejeridiskens nya ekonomi*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985). *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. London: Verso.

Nordström, Ingrid (1991). Går det an? Skick och oskick vid bordet. I: Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar (red.) *Svenska vanor och ovanor*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Måldokumentet

Regeringskansliet (2013). *På god väg. Måldokument för Matlandet mot år 2020*.

Artikelnummer: L 13.011. (Elektronisk) Tillgänglig:

<<http://www.regeringen.se/sb/d/17587/a/228808>> (2014-06-17)

Elektroniska källor

Alliansen (2014). *Vi håller vad vi lovar*. (Elektronisk)

Tillgänglig: <<http://www.alliansen.se/vi-haller-vad-vi-lovar/>> (2014-06-17)

Centerpartiet (2014). *Våra idéer*. (Elektronisk)

Tillgänglig: <<http://www.centerpartiet.se/var-politik/vara-ideer/>> (2014-06-17)

Centerpartiet (2014). *Företagande*. (Elektronisk)

Tillgänglig: <<http://www.centerpartiet.se/var-politik/alla-fragor/foretagande/>> (2014-06-17)

Dagens Nyheter (2012). *Den nya hälsohetsen. Vem ska bestämma över din kropp?* (Elektronisk)

Tillgänglig: <<http://www.dn.se/insidan/vem-ska-bestamma-over-din-kropp/>> (2014-06-17)

Dagens Nyheter (2013). *Det krävs mer än bara prat*. (Elektronisk)

Tillgänglig: <<http://www.dn.se/ledare/signerat/det-kravs-mer-an-bara-prat/>> (2014-06-17)

Dagens Nyheter (2013). *Miljardsatsning på mat får från kritik*. (Elektronisk)

Tillgänglig: <<http://www.dn.se/ekonomi/miljardsatsning-pa-mat-far-fran-kritik/>> (2014-06-17)

Expressen (2013). *Dags att diska, herr Erlandsson*. (Elektronisk)

Tillgänglig: <<http://www.expressen.se/ledare/dags-att-diska-herr-erlandsson-2/>> (2014-06-17)

Regeringskansliet (2013). *På god väg. Måldokument för Matlandet mot år 2020*. (Elektronisk)

Tillgänglig: <<http://www.regeringen.se/sb/d/17587/a/228808>> (2014-06-17)

Regeringskansliet (2013). *Översynen av Matlandet*. (Elektronisk)

Tillgänglig: <<http://www.regeringen.se/sb/d/17194>> (2014-06-17)

Svenska Akademiens ordlista (2014). *Kulinarisk*. (Elektronisk) Tillgänglig:

<http://www.svenskaakademien.se/svenska_spraket/svenska_akademiens_ordlista/saol_pa_natet/ordlista> (2014-06-17)